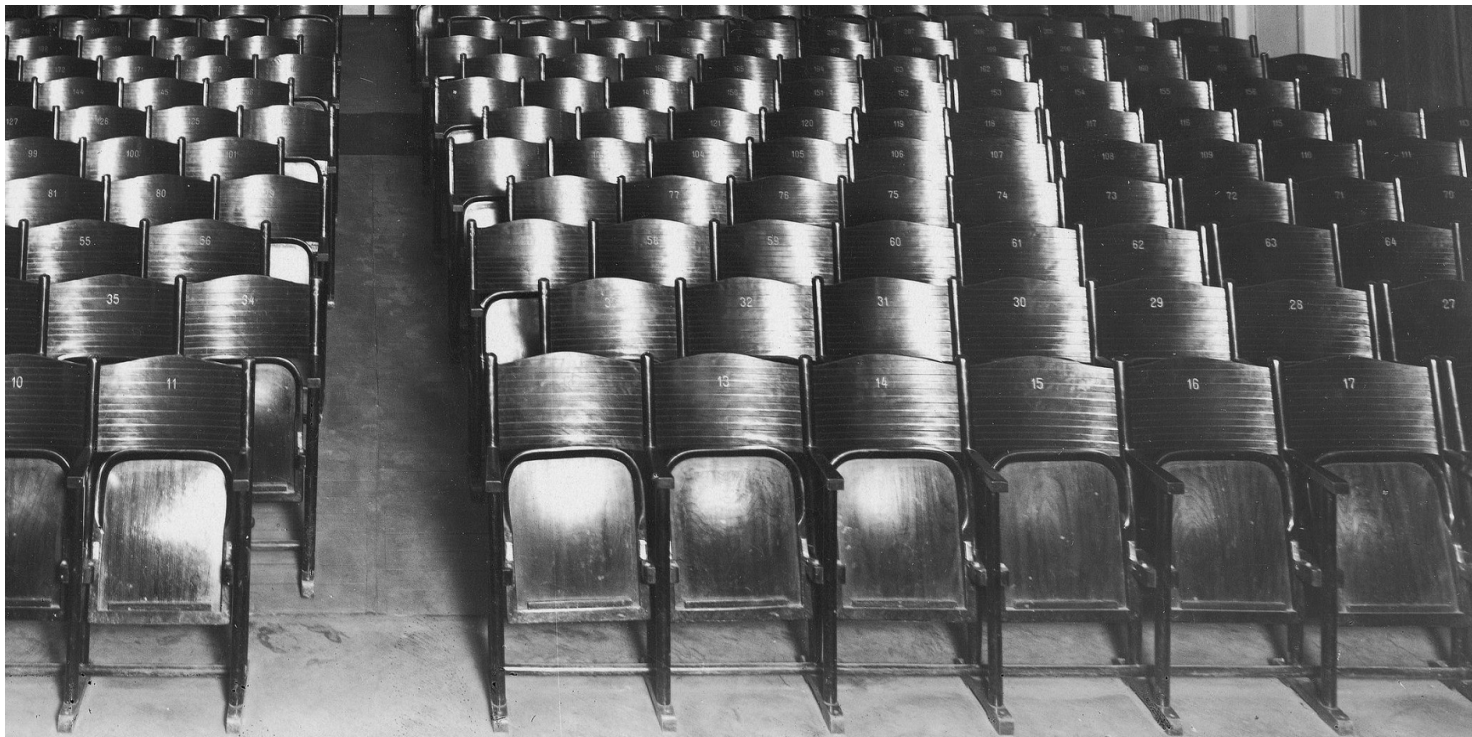

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/kultura/103686,Tajna-Rada-Teatralna.html>

ARTYKUŁ

Tajna Rada Teatralna

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: ANETA NISIOBĘCKA 10.10.2023

We wrześniu 1939 r. prezydent Warszawy w rozmowie z Bohdanem Korzeniewskim wyjaśnił, że w okolicznościach wojny nie będzie możliwości legalnego uruchomienia szkoły teatralnej. Dyskusje Edmunda Wiercińskiego i Bohdana Korzeniewskiego w sprawie otwarcia tajnych kompletów teatralnych stały się załączkiem idei powołania Tajnej Rady Teatralnej.

Na jesieni 1940 r. w porozumieniu z Biurem Informacji i Propagandy ZWZ-AK oraz Delegatury Rządu na Kraj utworzono Tajną Radę Teatralną (TRT). Dokładna data jej powołania nie jest znana. W czasie okupacji sprawowała patronat nad działającym w podziemiu szkolnictwem teatralnym oraz pomocą finansową dla aktorów (otrzymywaną z ramienia Delegatury Rządu), którzy podporządkowali się decyzji Rady i nie przyjęli angaży w jawnych teatrach.

Geneza jej utworzenia sięga września 1939 r., kiedy prezydent Warszawy w rozmowie z Bohdanem Korzeniewskim wyjaśnił, że w okolicznościach wojny nie będzie możliwości legalnego uruchomienia szkoły teatralnej. Dyskusje Edmunda Wiercińskiego i Bohdana Korzeniewskiego w sprawie otwarcia tajnych kompletów teatralnych stały się zalążkiem idei jej powołania.

Recytatorzy utworów literackich.

**Stoją od lewej: Stefan Jaracz,
Aleksander Zelwerowicz,
Stanisław Młodożeniec, Wojciech
Skuza, 1937 r.(fot. NAC)**

Zdecydowano więc o zebraniu gremium wybitnych ludzi teatru. Korzeniewski i Wierciński zaproponowali uczestnictwo w Radzie Leonowi Schillerowi, Andrzejowi Pronaszce, Stefanowi Jaraczowi. Faktycznie zaczęła ona działać, kiedy Korzeniewski, a potem Jaracz i Schiller wrócili z KL Auschwitz (zostali wykupieni z obozu za ogromną kwotę, zebraną przez osoby działające w konspiracji). Z czasem do szacownego grona dołączyli: Karol Adwentowicz, Dobiesław Damięcki, Jan Kreczmar i Jerzy Zawieyski. Jednak trzon Rady stanowili: Schiller, Wierciński oraz Korzeniewski.

Pomysły na działalność teatrów po wojnie

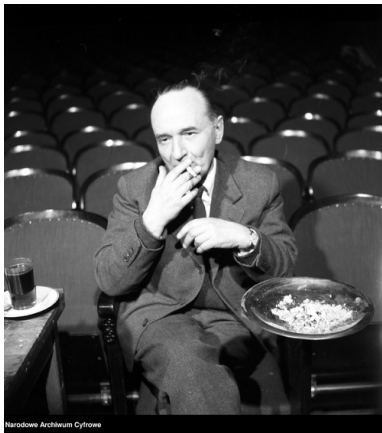
Jej siedzibą było mieszkanie Schillera w budynku Prudentialu przy Świętokrzyskiej. Rada zbierała się co tydzień do wybuchu powstania. Koncepcje, powstające na tych zebraniach, rodziły się z marzeń. Schiller, Wierciński i Korzeniewski wierzyli, że teatry prywatne, które wystawiały przedstawienia popularne, w powojennej Polsce będą mogły podlegać nowemu mecenasowi – państwu.

Leon Schiller (z lewej) i premier Józef Cyrankiewicz podczas uroczystości, 1948 r. (fot. NAC)

Planowali też podporządkowanie części placówek władzom samorządowym, również z założeniem, że samorządy zadbają o ich poziom i finanse. Stąd też projektowali przyszłe typy teatrów: narodowe, eksperymentalne oraz – demokratyczne sceny, czyli teatry ludowe.

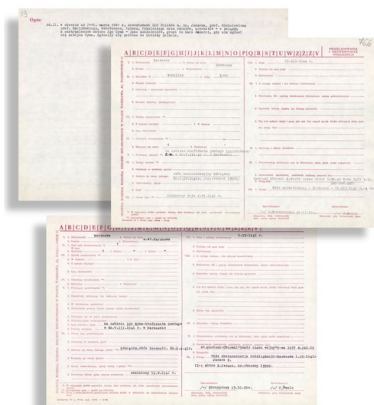
Te ostatnie miały mieć najszerzy repertuar, z dziełami klasycznymi poprzedzonymi stosownymi pogadankami. Intencją utworzenia tak funkcjonujących teatrów ludowych było niepozabawianie szerokiej publiczności dostępu do wysokiej kultury.

**Bohdan Korzeniewski pali na
widowni teatru (fot. NAC)**

* * *

Po wojnie – od strony organizacyjnej – w pewien sposób marzenia członków Rady o upaństwowieniu wszystkich instytucji kultury się spełniły. Jednak nie przewidzieli oni, jaką cenę przyjdzie zapłacić za tę stabilizację. Sądzieli, że w momencie, gdy teatry przejdą na utrzymanie państwa, będzie można kształtować ambitny repertuar. Nie przypuszczali, że w teatrze zagości cenzura polityczna, a niektóre przedstawienia z repertuaru romantycznego będą zdejmowane z afisza.

**Ankiety Głównej Komisji Badania
Zbrodni Hitlerowskich w Polsce.
Informacje o wywiezieniu Leona**

Schillera i Stefana Jaracza do
**oboza w Oświęcimiu po
dokonaniu zamachu na Igo Szyma.**
Z zasobu AIPN

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ